

(25/09)

Ondorengo objektuetatik, zein birzikla daiteke edukiontzi BERDEAN?

- Bonbillak
- Edalontziak/baxera

- Lurrin-flaskoa

Beira eta kristala bereiztea oinarritzkoa da. Kristaleko elementuak kentzeko orduan, ohikoa da edukiontzi berdean uztea, eta akats bat da. Berdera beira bakarrik! Material hori berrerabil daiteke hondakinak garbitzeko prozesu baten bidez edo galdaketaren bidez, eta % 100ean birzikla daiteke kopuru mugagabe batean. Horretarako, beira gainerako materialetatik bereizi eta edukiontzi berdera bota behar dugu. Edukiontzi honetan BAKARRIK bota behar da:

- Beirazko botilak (ardoa, caba, etab.)
- Beirazko flaskoak (lurrinak edo koloniak)
- Elikagai-potoak (marmeladak, kontserbak, etab.).

Edukiontzi berdean bota BEHAR EZ ditugun objektu batzuk:

- Bonbillak
- Ispiluak, hautsontziak, edalontziak edo baxera.

Garbigunean edo bilketa-gunean birziklatu behar dira.

Noiz izendatu zuten Gorbeia parke natural?

- a) 1997

b) 1994

c) 1989

Gorbeia ingurunea 1994ko ekainean izendatu zuten Parke Natural. 20.016 hektarea dituenez, Euskal Autonomia Erkidegoko hedadurarik handienekoa da. Hektarea horiek Araba eta Bizkaiko Lurralde Historikoetan banatuta daude. Parke naturalak berariaz babestutako eremuak dira, balio ekologiko handikoak eta eder-ederrak direlako. Halako lekuetan, flora eta faunako espezie askotarikoak eta denboran zehar iraun duten giza jarduerak nabarmentzekoak dira eta, elementu guztien artean, ondare ekologiko eta kultural bikaina osatzen dute.

Gorbeia orain dela 100 milioi urte baino gehiagokoa da, itsasoak estaltzen zuten garaikoa. Gerora, material horiek tolestu eta altxatu ziren, eta milaka urtetan izaki bizidunak naturagune hori kolonizatuz joan ziren: pagoek, haritzek, ametzek, arteek, haltzek... hartu zituzten lur haiek baso zabalak eratuz, eta oraindik ere Arabako aldean baso horien lagin bikainak gordetzen dira. Ziurrenik, Gorbeia gailurreko eguraldiak ez zuten zuhaitzik hazten utzi eta, hartara, goi mendiko larrea eratu zen. Zenbait gunetan lurraren ezaugarri bereziak eta euri ugariak gune hezeak sorrarazi zituzten, hala nola, lokazti bakanak, Altubeko hezeguneak edo jada desagertu den Saldropoko zohikaztegia.

Itxina eta Aldamineko harkaitz mendiguneetako haitz itxuraz biluzien gainean landare bitxiak hazi ziren, hain ingurune ez-abegitsuan bizitzera egokitutakoak. Adi-adi eta isilik paseatuz, baso igel gorria, gailurretako uhandrea, horma sugandila, oreina, orkatza, basakatua, okil handia, sai zuria, aztorea, harkaitz zozo gorria... entzun zein ikus daitezke. Baso, hezegune, larre eta harkaizti hauetan bizi diren animalia ugarietako batzuk besterik ez dira.

Gorbeia Gurutze ospetsura igotzea, n pertsonak historiako milaka urtetan zehar utzitako "aztarna" hautematen da: monumentu megalitikoak, larreak, txilardiak, errotak, burdinolak, baserriak... Baso birlandaketako gainazal zabalak ere badaude, egurra lortzeko landatutako pinu, laritz eta altzifrez beteak.

(26/09)

Zein da energia berriztagarrien abantaila?

- Ez dute berotegi-efektua eragiten duen isuririk sortzen, beraz, gaur egun erabil daitezkeen energiari garbienak dira, zalantzarik gabe.

- Intermitenteak. Energia-biltegitratzeak ekoizpena eskari-orduetara hurbilduko du.
- Ikusmen-inpaktu nabarmena duen lurraren okupazio handia, geotermia izan ezik.

Energia berriztagarriak iturri naturaletatik lortutako energia dira, etengabe berritzen direnak eta agortezinak direnak, nahiz eta aldizkakoak izan. Berriztagarriek, garbiak eta agortezinak izanik, ekoizpen-muga handiak dituzte behar dugun energia guztia hornitzeko, are gehiago oso industrializatuta dagoen gizarte honetan. Geotermia izan ezik, eguraldiaren arabera dira: haizea badago, energia eolikoa lortzen dugu; egunez eguzki-energia dugu, baina ez gauez, eta batzuetan ez dira bat etortzen energia-eskaera handieneko orduak eta ekoizpen-orduak.

Energia berriztagarrien abantailak:

- Ez dute berotegi-efektua eragiten duen isuririk sortzen, eta, beraz, gaur egun erabil daitezkeen energiari garbienak dira, zalantzarik gabe.
- Tokiko energia-iturriak aprobetxatzeak industria eta enplegua bultzatzen ditu.
- Inportazio energetikoak murrizten ditu.
- Oso eraginkorrak dira.

Energia berriztagarrien desabantailak

- Heldutasun teknologikoaren maila desberdina: Batzuk oso frogatuta daude (eolikoa), beste batzuk hasiberriak dira (itsas energiak).
- Intermitenteak. Energia-biltegitratzeak ekoizpena eskari-orduetara hurbilduko du.

- Ikusmen-inpaktu nabarmena duen lurraren okupazio handia, geotermia izan ezik.

Zenbat saguzar espezie (babestu) aurki ditzakegu Gorbeialdean?

1. 4 espezie
2. 2 espezie
3. 9 espezie

Gorbeialdeko parke naturalean babestutako espezieen artean bi saguzar aurki ditzakegu: saguzar handia eta bibotetsua. Biak galzorian katalogatuta. Leizeetan bizi ohi diren ugaztun txikiak dira, eta gehienbat kakalardoez eta beste intsektu batzuek elikatzen dira.

(27/09)

Zer da ekonomia zirkularra?

a) Gaur egungo produkzio- eta kontsumo-eredua, non lehengaiak erazten diren, produktua denbora batean erabiltzen da, eta produktua botatzean, birziklatu egiten da.

b) Materialak eta produktuak ahalik eta denbora luzeenean (edo ahalik eta gehien) erabiltzea sustatzen duen produkzio- eta kontsumo-eredua; hala, haien bizitza erabilgarria luzatzen da.

c) Eskualde bereko produktuak soilik kontsumitzen diren ekoizpen- eta kontsumo-eredua, zirkulu itxi baten gisa.

Definizioa: (Europar parlamentam.) Ekonomia zirkularra produkzio- eta kontsumo-eredu bat da, eta balio erantsia sortzeko, ahal den guztietan lehendik dauden materialak eta produktuak partekatu, alokatu, berrerabili, konpondu, berritu eta birziklatzea eskatzen du. Horrela, produktuen bizi-zikloa luzatu egiten da.

Praktikan, ahalik eta hondakin gutxien sortzea dakar. Produktu bat bizitzaren amaierara iristen denean, materialak ekonomiaren barruan mantentzen dira, ahal den guztietan, birziklapenari esker. Horiek behin eta berriz erabil daitezke modu produktiboan, eta, hala, balio gehigarria sortu.

Europar, trukearen kultura edo trukaketa/bigarren eskua oso integratuta dago. Ingalaterra bezalako herrialdeetan, bigarren eskuko objektuen milioika denda daude, eta horiekin finantzatzeko dira hainbat GKE.

Espanian, gaur egun, hainbat enpresa eta erakunde daude ekonomia zirkularraren alde beren negozio-oinarri gisa dutenak. Besteak beste, GKE-en artean Caritas, adibidez, Koopera proiektuarekin herritarrek berek eskaintzen duten edukiontzira botatzen duten arropa eta ehun-hondakinak berrerabiltzen dituzte; eta Ecoalf material birziklatuekin (hala nola plastikoa) arropa egiten dute.

Noiz hasten da oreinen orroaldia Gorbeialdean?

a) Uda amaieran

b) Neguan

c) Udaberri hasieran

Urtero bezala, Gorbeia Parke Naturaleko Arabako isurialdean “orroaldia” ala ugalketa izaten da. “Orroaldia” oreinaren araldia edo ugalketa-aroa da. Orein artek sasoi horretan egiten duten marruari ere esaten zaio orroa. Orroaldia babestutako naturagunearen lasaitasun edo sosegua arabera izango da espeziearen berezko garapeneren bezalakoa.

Orroaldiaren hasiera, lurralde jakin batean, oso gutxi aldatzen da urte batetik bestera. Gorbeian irailaren hasieran izaten da. Oreinaren orroaldia bi eta bost aste artekoa da; Gorbeian urriaren lehen astera arte izan ohi da.

(28/09)

Zenbat denbora behar du gutxi gorabehera plastikozko boltsa bat naturan degradatzeko/irauten du?

a. 150 urte

b. 50 urte

c. 200 urte

Oceanwatch Australia GKEaren kalkulu baten arabera, plastikozko poltsak urtean 5.000.000.000.000 (bilioi espainol, ez ingelesez) erabiltzen ditugu. Horrek esan nahi du segundoko 160.000 poltsa erabiltzen direla. Pertsona bakoitzak urtean 700 poltsa erabiltzen ditu, batez beste. Eta guztiak erabili eta botatzekoak.

Plastikoa, fabrikatu zenetik, kutsatzailea da. Haren lehengaia, petrolioa, jatorri fosilekoa da, eta uste da 2050erako, egungo fabrikazio-mailari eutsiz gero, plastikoak Europako petrolio-kontsumoaren %20 eta kontinenteko berotegigasen %15 sortuko duela, Plastics Europe-ren datuen arabera. Plastics Europek Europako polimero-fabrikatzaileen ordezkartza-erakundea da. Poluzio-maila handi horiek saihesteko alternatibetako bat birziklatzearen alde egitea da. Hala ere, ez da lan erraza, bai herrialde askotan kultura falta dagoelako, bai objektu batzuek sortzen dituzten plastikoak eta mikroplastikoak bereizteko zailtasunak daudelako.

Zein babes-irudiren pean dago babestuta gaur egun Gujuliko ur-jauzia?

a) GIL 70

b) Paisai berezia

c) Kontserbazio bereziko eremua

Oiardo ibaiak 100m inguruko jauzi bat egiten du, Turoniarreko tuparri eta kareharrien artean zulatuta. Haitzartea SE-rantz luzatzen da, baina, 1 km aurrerako, NE- era okertzen da, Altube ibairantz.

Atzeranzko higadura bidezko ibai-harrapatze bat da, eta berak eragin du ur-jauzia eratzea; Altube ibaiak atzeranzko higadura bidez Oiardo ibaia harrapatzen duen ukondoari dagokio aipatu dugun norabide aldaketa bortitz hori. Bi ibilguen arteko kota diferentzia handia dela eta gertatzen da hori. Oiardo Mediterraneoko arroan dago, eta bigarrena, Kantauriko arroan. Ur jauziaren oinean putzu handi bat dago, hormaren oinarria zulatzen duena eta, horren ondorioz, hormaren eta ur jauziaren atzera egitea eragiten duena.

(29/09)

Zenbat planeta beharko lirateke gaur egungo mendebaldeko gizartearen material eta lehengaien kontsumo erritmo eta mailari eusteko?

a. 2,5 eta 2,8 planeta

b. 1 eta 1,2 planeta

c. 7,7 eta 8 planeta

Lur planeta zenbaki gorrietan sartu da abuztuaren 2an, asteazkenean. 214 egun eskasean, gizateriak urte osorako planetan sortutako baliabide naturalak kontsumitu ditu, eta ekosistemek horiek berritzeko duten gaitasuna % 74 gainditu du, Global Footprint Network (GFN) erakundeak egindako azterketaren arabera. Nazioarteko ehun bat erakunderekin lan egiten du erakunde horrek 200 bat herrialdetan aztarna ekologikoa neurtzeko.

Gehiegizko erabileraren egunean, gizateriaren baliabide eta zerbitzu ekologikoen eskaerak urte jakin batean Lurrak urte horretan bertan birsor dezakeena gainditzen duen data adierazten da. Termino ekonomikoetan, erabilgarri dagoen urteko saldoa agortzea bezalakoa izango litzateke. Espainiaren kasuan, zenbaki gorrietan egon gara maiatzaren 12tik aurrera.

Gorbeialdeko Kuadrillako gune hauetako zein dago Natura 2000 Sareko babestuen barruan?

a) ZEC Aizkorri- Aratz parke naturala

b) ZEC Urkiola

c) ZEC río Barrundia

Natura 2000 Sarea Europako Erkidego mailan babestutako naturaguneen sarea da. Habitategi buruzko 1992ko Zuzentarauarekin bat etorritik ezarritakoa. Horrez gain, Hegazti buruzko 1979ko Zuzentarauaren arabera aitortutako parajeak ere barne hartzen ditu. Sarearen helburua Europako hábitat eta espezie mehatxatu eta baliotsuen epe luzeko biziraupena bermatzea da.

Hainbat hamarkadaz geroztik hábitat naturalak pairatzen ari ziren hondamendia eta zatiketa zirela medio ikusi zen honelako sare bat beharrezkoa zela.

Europako Ingurumen Agentziak baieztatu du azken urteetan Europako espezie askotan populazioak murrizten ari direla: Europan flora endemikoko 64 espezie desagertu dira, hegazti espezieen %38 eta tximeleten %45 mehatxatuta daude. Eta Europan, lehenengo aldiz, Habitategi buruzko Zuzentarauan jasotako espezie bat desagertu da (basahuntz piriniotar mota bat).

Horrez gain, hábitat eta ekosistemek presio izugarriak pairatzen dituzte: azken hamarkadetan, esaterako, Europako iparraldeko eta mendebaldeko hezeguneen azalera %60 inguru murriztu da.

(30/09)

1.- Euskadin, zenbat flora-espezie inbaditzaile daude katalogatuta?

- 478

- 86

- 49

Espezie aloktonoak edo exotikoak beste eremu batzuetatik datozen espezieak dira, eta bertakoak ez diren lurralde batean ezartzen dira. Oro har, espezie horiek gizakiaren jardueraren zuzeneko edo zeharkako ondorio gisa iristen dira, eta borondatez edo ustekabeen sartzen dira habitat berrian. Espezie horietako batzuk, naturalizatutako espezie exotikoak deritzenak, lurraldera ohitzera iristen dira, eta ugaltu egiten dira eta populazioak mantentzen dituzte gizakiaren laguntzarik gabe.

Neutralizatutako espezieak kopuru handian eta hasierako populaziotik distantzia edo erritmo nabarmenetan ugaltzeko gai direnean, espezie exotiko inbaditzaile izendapena hartzen dute.

Euskadin, guztira, 478 flora-espezie aloktono daude katalogatuta; horietatik 86 inbaditzailetzat jotzen dira, hau da, gure lurraldeko floraren % 3,78.

Gorbeialdeko etxeetan sortutako hondakin guztietatik, zure ustez, portzentaje hori gaika biltzen da, hau da, dagokion edukiontzian uzten da?

a) 75%

b) 45%

c) 60%

Arabako Lurralde Historikoko Etxeko Hondakinen Inbentarioaren arabera, Gorbeialdeko Kuadrillako gaikako bilketa % 45ekoa da. Hiri Hondakinen Behatokiak idatzitako dokumentua da, etxeko hondakinen kudeaketari buruzko alderdi guztiak koordinatzeko eta horien etengabeko jarraipena egiteko organoa, 2018an onartutako Arabako Hiri Hondakinak Prebenitzeko eta Kudeatzeko 2017-2030 Planean (PRU 2030) deskribatuta dagoen bezala.

Bestalde, garrantzitsua da azpimarratzea dokumentu hau idaztean ekonomia zirkular baterako hondakinei eta lurzoru kutsatuei buruzko 7/2022 Lege berria argitaratu dela. Lege horrek zuzenbide nazionalera lekualdatzen ditu Erkidegoko legediaren zenbait jarraibide, eta hurrengo urteetarako gaikako bilketarako eta hondakinen kudeaketarako helburu berriak ezarriko ditu, % 55 2025erako.